

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА ОСНОВІ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Дяченко Анна

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Анотації:

У статті перераховано завдання реалізації здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі. Визначено педагогічні умови, що необхідні для забезпечення даного процесу. Наголошено на особливостях підготовки вчителя, здатного забезпечити відповідне освітнє середовище. Проаналізовано представлені в літературі моделі підготовки майбутнього вчителя до створення здоров'язберігаючого середовища.

Ключові слова:

Здоров'язберігаючі технології, навчально-виховний процес

The article lists the tasks of realizing the health-saving technologies in the educational process. Pedagogical conditions that are necessary to ensure this process are determined. The peculiarities of teacher training, capable of providing the appropriate educational environment, are noted. Analyzed in the literature are models of preparing the future teacher for creating a health-saving environment.

health-saving technologies, educational process

В статті перечислені задачі реалізації здоров'язберігаючих технологій в учебно-воспитательном процессе. Определены педагогические условия, которые необходимы для обеспечения данного процесса. Отмечены особенности подготовки учителя, способного обеспечить соответствующую образовательную среду. Проанализированы представленные в литературе модели подготовки будущего учителя к созданию здоров'язберігающей среды.

здоров'язберігающие технологии, учебно-воспитательный процесс

Постановка проблеми. Збереження та зміцнення здоров'я молодого покоління є одним із пріоритетних напрямів модернізації освітніх систем і складає стратегічну основу національних доктрин розвитку сучасної освіти. (Кожевнікова Л.В., 2017; Козак Н.Г., 2017) [7].

Україна є соціально орієнтованою державою, тому її основним завданням постає сприяння духовному, інтелектуальному, фізичному зростанню молодого покоління. Цілеспрямоване формування здорового способу життя населення, ґрунтоване на нормах, цінностях, сенсі життя – це той шлях, що забезпечує гармонійний та всебічний розвиток особистості. [2 ;с.1].

В Україні сформовано мережу Шкіл сприяння здоров'ю, велика кількість загальноосвітніх навчальних закладів націлює свою діяльність на збереження, зміцнення та формування здоров'я дітей, всебічний розвиток їх особистості.

Важливим кроком для орієнтації навчальних програм на формування фізичної культури особистості дітей та здоров'язберігаючої компетентності школярів є удосконалення навчально-виховного процесу на основі використання здоров'язберігаючих технологій. [5, 8].

Мета дослідження – визначення сучасних підходів до удосконалення навчального процесу на основі формування здоров'язберігаючого освітнього середовища.

Методи дослідження: аналіз, порівняння, систематизація та узагальнення літератури з теми дослідження.

Результати дослідження.

Освітнє середовище є психолого-педагогічною реальністю, яка містить спеціально організовані умови для формування особистості, а також можливості для розвитку, включені в соціальне й просторово-предметне оточення, психологічною сутністю якої є сукупність діяльнісно-комунікативних актів і стосунків **учасників навчально-виховного процесу** (О. Баєва, В. В. Рубцова).

Освітнє середовище сучасного навчального закладу неповною мірою виконує функції збереження та зміцнення здоров'я дітей. Тому важливим завданням загальноосвітнього навчального закладу є створення безпечних і нешкідливих умов навчання й виховання учнів, які б сприяли формуванню гармонійно розвиненої,

фізично досконалої особистості з відповідальним ставленням до власного здоров'я та здоров'я оточуючих [6,9].

Мешко Г. М. (2017) наголошує, що основними завданнями здоров'язберігаючих технологій є: формування в учасників навчально-виховного процесу потреби зберігати і зміцнювати здоров'я; забезпечення умов для медичної діагностики, профілактики та лікування учнів та педагогів; створення медико-оздоровчої бази та підтримання належного санітарно-гігієнічного режиму школи; контроль за оптимальним розподілом навчального навантаження згідно з фізіолого-гігієнічними нормативами; науково-методична підготовка вчителів, санітарно-гігієнічна освіта батьків, техперсоналу [10].

Таким чином, основна роль у здоров'язберігаючій діяльності будь-якого освітнього закладу відводиться грамотній організації навчально-виховного процесу.

Метою реалізації здоров'язберігаючих технологій у освітньому середовищі, в аспекті раціональної організації навчально-виховного процесу являється збереження та зміцнення здоров'я підростаючого покоління, удосконалення функціональних можливостей організму; мотивація на здоровий спосіб життя та підвищення культури здоров'я; створення безпечного освітнього середовища.

Колектив авторів [1] зазначає, що кожен педпрацівник повинен працювати за моделлю здоров'язберігаючого середовища, найбільш значущими компонентами якого є: створення комфортних умов навчання (розклад уроків, перерв, режимні моменти); використання оздоровчих методик, які регулюють рухову активність, і прийомів реабілітації розумової і фізичної працездатності.

На основі аналізу наукової літератури, результатів проведеного опитування Мешко Г. М., (2017) розроблена модель формування здоров'язбережувального освітнього середовища в загальноосвітньому навчальному закладі, яка охоплює: мету; алгоритм проектування здоров'язбережувального освітнього середовища; його функціонально-структурні компоненти (зміст навчання і навчально-методичне забезпечення навчального процесу; організація суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу на засадах педагогіки успіху; організація виховної роботи і дозвілленої діяльності учнів на засадах здоров'язбереження; необхідне для здоров'язбережувальної діяльності матеріально-технічне забезпечення); комплексну програму формування здоров'язбережувального освітнього середовища, що передбачає медичний, психологічний і педагогічний аспекти; діагностику сформованості досліджуваного феномена (опитування, бесіди, спостереження, тестування, профілактичні огляди) і результат [10].

Реалізація навчального процесу на основі використання здоров'язберігаючих технологій передбачає визначення педагогічних умов, що необхідні для забезпечення даного процесу.

Наведено результати роботи автора Андрущенко Н. В., (2017) уперше обґрунтовано педагогічні умови виховання здоров'язбережувальної поведінки старших дошкільників у взаємодії дошкільних навчальних закладів і сім'ї (підвищення компетентності вихователів щодо виховання здоров'язбережувальної поведінки дітей; вироблення у вихованців навичок здоров'язбережувальної поведінки на основі формування у них позитивного ставлення до її норм і правил, що визначає їхню життєву позицію у взаємодії з довкіллям; оптимізація взаємодії сім'ї і дошкільного навчального закладу з урахуванням комунікативного, змістово-організаційного, аналітико-результативного її ресурсів); визначено критерії, показники та схарактеризовано рівні вихованості здоров'язбережувальної поведінки дітей старшого дошкільного віку [3].

Інформативним у даному аспекті являється дисертаційне дослідження Козак Н. Г. (2017) де вперше обґрунтовано педагогічні умови здоров'язберігаючого виховання підлітків основної школи в навчально-виховному процесі. Автор [7] визначає провідні з них : 1) забезпечення орієнтації змістової складової навчально-виховного процесу на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я; 2) застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі здоров'язберігаючого виховання підлітків; 3) готовність педагогічних кадрів до реалізації педагогічних умов здоров'язберігаючого виховання.

Провідними суб'єктами навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах виступають учні та вчителі. Тому ефективність будь-якого освітнього процесу залежить від підготовки вчителя до реалізації здоров'язберігаючих технологій. Більшість дисертаційних робіт, присвячених дослідженню педагогічних умов формування різних особистісних якостей та особистісних утворень у дітей, підлітків і молоді, приділяють чільне місце підготовці педагогів.

О. Є. Антонова, Н. М. Поліщук (2016) наголошують на наявних суперечностях у реалізації здоров'язбережувальної діяльності в освіті: між зростаючими потребами суспільства, сім'ї, освітніх установ у вирішенні проблем здоров'я молоді й недостатньою орієнтацією професійної підготовки вчителів на реалізацію здоров'язбережувальної діяльності; між можливостями педагогічного процесу у вирішенні проблем здоров'я підростаючого покоління в освітніх установах і неготовністю значної частини вчителів до здійснення відповідної діяльності; між необхідністю підготовки педагогів до здоров'язбережувальної діяльності і недостатньою її науково-методичною забезпеченістю [4].

На думку Осадченко Т. М. (2017), особлива роль у навчально-виховному процесі належить учителю початкової школи, який може, відповідно до специфіки своєї педагогічної діяльності, застосувати комплекс освітніх та виховних ресурсів здоров'язбережувальної взаємодії в початковій ланці освіти [11].

Автором вперше теоретично обґрунтовано модель підготовки майбутнього вчителя до створення здоров'язбережувального середовища початкової школи та педагогічні умови її реалізації; розроблено структуру здоров'язбережувальної компетентності майбутнього вчителя початкової школи.

За даними дисертаційного дослідження вищезначеного автора, модель підготовки майбутнього вчителя до створення здоров'язбережувального середовища початкової школи представлена у вигляді трьох блоків. Теоретико-методологічний блок моделі відображає мету діяльності і завдання, що її конкретизують, методологічні підходи та принципи успішної реалізації модельованого процесу. Змістово-процесуальний блок характеризує етапи її реалізації, змістовий ресурс. Діагностувально-результативний блок моделі репрезентує компоненти здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів, критерії її діагностування, рівні сформованості та передбачуваний результат.

Висновки. Аналіз літературних джерел та напрацювань науковців дозволяє зробити висновок – перед сучасним загальноосвітнім закладом постає проблема у створенні певних умов, які б сприяли впровадженню інноваційних технологій навчання та виховання. Основою навчально-виховного процесу є розвиток життєвих компетентностей, природних нахилів, творчого потенціалу кожної дитини. Існує потреба навчання майбутніх вчителів щодо організації здоров'язберігаючих технологій на базі загальноосвітніх навчальних закладів, вважаємо, що це повинно буди базовим

компонентом професійної освіти, визначальним фактором підготовки майбутніх фахівців.

Список використаних літературних джерел:

1. Сучасні технології збереження здоров'я учнів у діяльності психологічної служби і психолого-медико-педагогічних консультацій : [Посіб.] / авт. кол.: А. Г. Обухівська., Т. В. Жук, О. А. Зеленюк та ін. ; за ред. А. Г. Обухівської. К.: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2016. 218 .

2. Здоров'язберігаючі технології в ЗНЗ та ВНЗ України: проблеми та перспективи»: матеріали III Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. Полтава, 2011. 282.

3. Андрущенко Н. В. Виховання з здоров'язбережувальної поведінки старших дошкільників у взаємодії дошкільних навчальних закладів сім'ї: дис. ... на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: 13.00.07. Умань, 2017. 254.

4. Антонова О. Є., Поліщук Н. М. Підготовка вчителя до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 248.

5. Дяченко А. А. Організація навчального процесу з фізичного виховання на основі використання здоров'язберігаючих технологій. Зб. наукових праць Міжнародної наукової конференції «Актуальні наукові дослідження в сучасному світі». Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип.11 (31), Ч.3. 83-87.

6. Дяченко А. А. Шляхи соціальної інтеграції дітей молодшого шкільного віку з вадами зору в процесі фізичного виховання. Зб. наукових праць XXI Міжнародної наукової конференції «Актуальні наукові дослідження в сучасному світі». Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 3(23), Т.7. 33-36.

7. Козак Н. Г. Здоров'язберігаюче виховання підлітків основної школи у навчально-виховному процесі: дис. ... на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: 13.00.07. Полтава, 2016, 240.

8. Костюкевич В. М., Дяченко А. А. Основи організації здоров'язбережувального середовища в умовах школи. Теоретические и прикладные аспекты олимпийского образования, физической культуры и спорта школьников и учащейся молодежи: тезисы докладов IV Международной научно-практической конференции, Брест, 26-2

9. Костюкевич В. М., Дяченко А. А., Коннова М. В. Оздоровчі технології фізичного виховання молодших школярів. Зб. наукових праць XXIX Міжнародної наукової конференції «Актуальні наукові дослідження в сучасному світі». Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 9 (29), Ч.2. 59-6.

10. Мешко Г. М. Формування здоров'язбережувального освітнього середовища як аспект діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу. Науковий вісник ужгородського університету. Серія: «педагогіка. Соціальна робота». 2017. Вип. 1 (40). 157-16.

11. Осадченко Т. М. Підготовка майбутнього вчителя до створення здоров'язбережувального середовища початкової школи: дис. ... на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: 13.00.04. Житомир, 2017. 251.